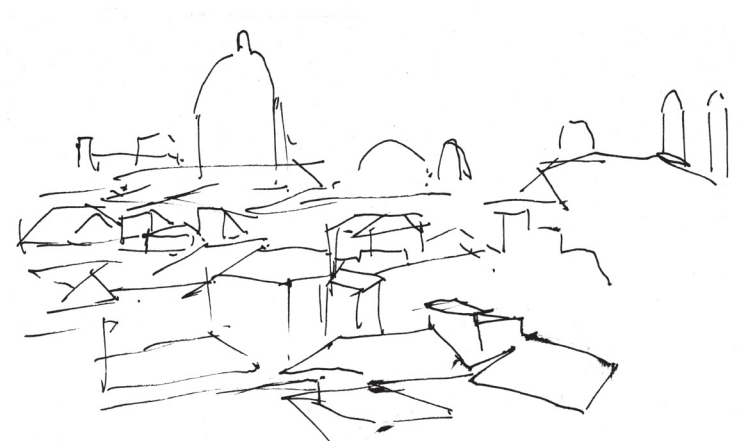

ROMERSKA BILDER

»... framför honom uppenbarade sig den eviga staden i en underbar, strålande rundblick. Den ofantliga anhopningen av hus, kyrkor och höjder framträdde klart i den sjunkande solens starka ljus. I grupper och vart för sig, det ena bakom det andra, urskildes husen, taken, statyerna, de luftiga terrasserna och loggiorna. Här och där trängde de ihop sig i en oredig massa och pressade upp kampanilernas lätta torn eller kupolernas nyckfullt broderade lanterniner. Där glimtade ett palats fram i mörk silhuett, där höjde sig Pantheons platta kupol, och där borta lyste toppen av Antoninska kolonnen, med sitt kapital och aposteln Paulus staty. Längre till höger reste sig Capitolium med sina byggnader, sina hästar och statyer, och ännu mera högerut höjde sig Colosseums vida rundel majestätiskt och allvarligt över den skimrande trängseln av hus och tak. Och ånyo lekfulla gytringar av byggnader, terrasser och kupoler dränkta i återskenet från den bländande solen. Över hela det glittrande havet av byggnadsverk tonade i fjärran den mörka massan av järnekarnas gröna kronor i Ludovisis och Medicis parker, dominerade av en orubblig grupp romerska pinjer, som på lätta stammar lyfte sina kupolliknande huvor högt i luften. Och sedan - bortom denna tavla i hela dess bredd, höjde sig blånande de soldisiga bergen, lätta som luften, genomvävda av ljusets återglans.

Varken i ord eller med pensel var det möjligt att återge den underbara harmonin eller sammansättningen av alla de olika planen i denna tavla. Luften var så ren och så genomskinlig, att den minsta linje även i de avlägsnaste byggnaderna framstod klart, och allt tycktes vara så nära, att man kunde röra vid det med handen. Det finaste arkitektoniska ornament, utsmyckningen i varje taklist, allt lyste i en ofattlig renhet ...

Solen sjönk och närmade sig jorden. Ännu rödare och varmare blev dess sken över husmassorna, staden blev ännu mer levande och kom ännu närmare, pinjernas kronor svartnade ännu mer, ännu blåare och mer genomsiktiga blev bergen, ännu mer lysande, ännu klarare och mer himmelskt blev luftens ljus som beredde sig att slockna - Gud, vilken syn!...»

Nikolaj Gogol 1809-52

Gianicolo från Villa Lante

Vinter i Rom 1984/85. Varmt i solen. Från en lätt kylig morgon steg värmen allteftersom dagen led. Det gick utmärkt att ströva omkring bland ruinerna, minnesmärkena och den fantastiska arkitekturen med skissblocket i handen, sätta sig ner på en murkant och förnöjsamt teckna ljuset och formen.

Vintern ger det vackraste ljuset över Rom och kullarna, solen ligger lågt och ger relief.

Jag bodde på Svenska Institutet, studerade italienska teckningar i deras gedigna bibliotek, besökte de flesta gallerier och kyrkor av konsthistoriskt värde. Och så satt jag och tecknade. Det fanns ingen systematik eller plan att skildra speciella företeelser, bara se, känna, uppfatta och teckna ner. Därför blev teckningarna utan kommentarer och platsangivelser. Vyerna och minnesmärkena är igenkännliga. De jag kunnat namnge genom foton från böcker och på nätet har en exakthet och en lekfullhet utan att bli anekdotiska. Några vyer tecknades flera gånger och man kan se tecknarens frihet i att dra ifrån och lägga till.

Teckningen flödade där efter 7 år på konstskola. Borta var all teori, kvar fanns inspirationen från Canaletto, Rembrandt, Tiepolo, G B Mola och Morandi. Deras sätt att teckna är sammanblandade. Där finns något av mitt

eget också som att skildra det skira ljuset över taken, parkerna och ruinlandskapen.

En god vän var nere och hälsade på en vecka. Det sammanföll med den värsta köldknäppen under mannaminne. Minus tjugo grader i Firenze, fåren dog, grönsaker förstördes och det snöade i Rom. Piazza Popolo var täckt av några centimeter blöt, halvt genomskinlig snö. Kylan försvann i solen och allt smälte bort under dagen. Några fina dagar blev det ändå för min vän och vi njöt av solen, pastan, vinet och espresson.

Bland teckningarna finns de italienska drömmarna, bilder som uppstår i fantasin, en frukt av det myckna tecknandet. En dröm skildrades två gånger. Såg jag det i verkligheten? De två versionerna är så lika att jag frestas att tro det men jag har aldrig hittat förebilden i verkligheten.

Dessa teckningar från Rom upptäcktes för en tid sedan på min vind. Jag visste att de fanns men funderade aldrig över deras värde. Som ett resultat av intrycken blev det många grafiska blad efter vistelsen men teckningarna glömdes bort och arkiverades. Genom att göra denna skissbok hoppas jag de inte glöms bort och kan vara till glädje för andra.

Det finns så många goda författare som skildrat Rom genom tiderna. Den eviga staden som lockat alla slags konstnärer. I denna skissbok har jag tagit mig friheten att citera rader och avsnitt från *Resenär i Rom* från 1957 av H. V. Morton och *Romerska bilder* med text av Torsten Steinby och teckningar av Henrik Tikkanen. *Romerska*

bilder från 1952 har inspirerat mig till denna utgivelse. I Henrik Tikkanens teckningar från Rom känner jag en själsfrände, många vyer vi tecknade är de samma och då upptäckte jag boken på ett antikvariat långt efter det att jag varit i Rom.

Davey Hammarsten

Piazza Popolo från Monte Pinchio, Peterskyrkan till vänster i fjärran

Ponte Mazzini med Peterskyrkan i bakgrunden

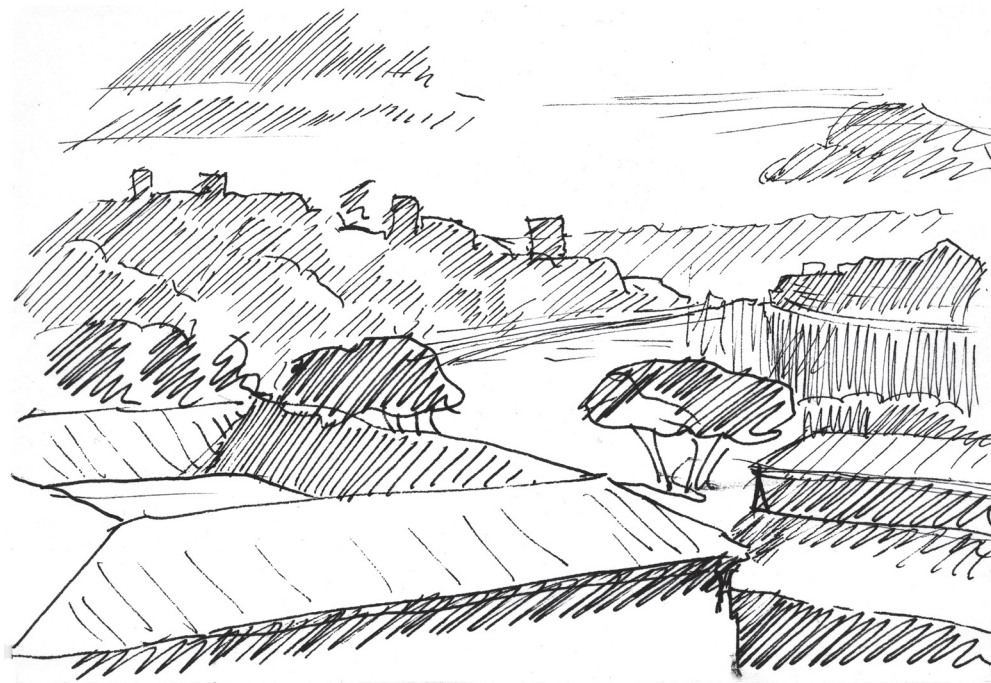

Ponte Vittorio Emanuele II, Chiesa Dell'Annunziata, Chiesa San Pietro

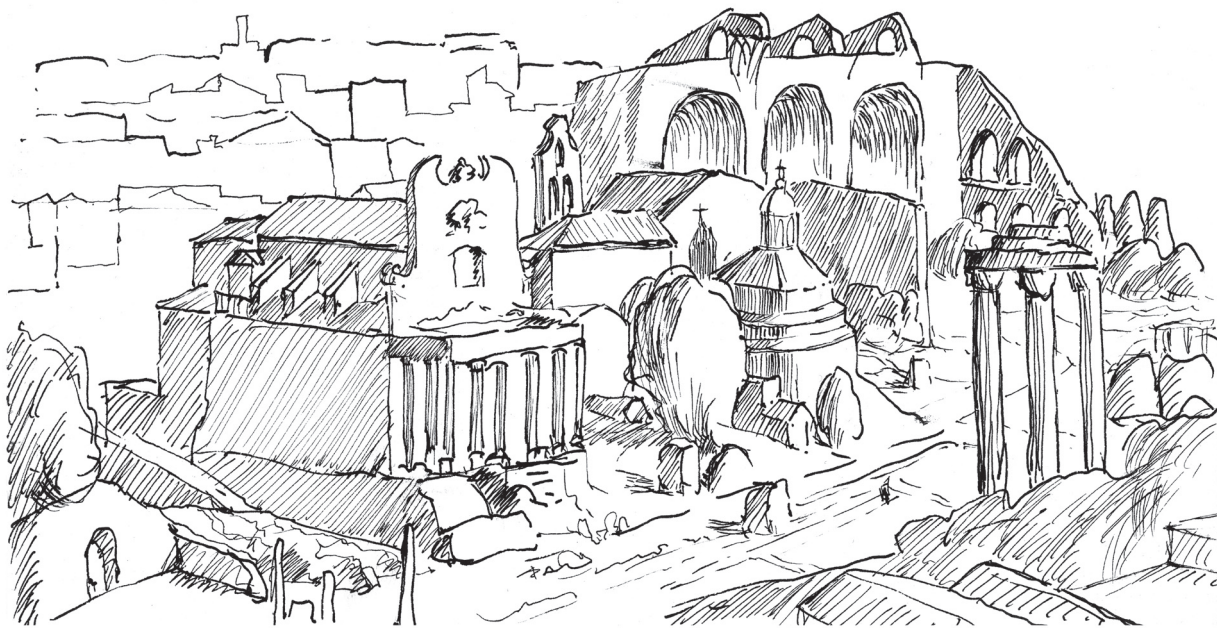
....Från en punkt på Capitolium strax bakom senatorspalatset har man en av de mest storslagna utsikterna över Rom. Nedanför ens fötter utbreder sig Forum från Septimius Severus' till Titus' triumfbåge med Colosseum i bakgrunden. Forum ligger med sina ruiner som om det hade splittrats av en fullträff från ett bombplan. Turisterna som snokar omkring bland ruinerna med kartor i händerna påminner om skattsökare. En nutida turist på Roms Forum kan tyvärr inte hänge sig åt samma romantiska funderingar som besökarna förr i världen. De var övertygade om att utvecklingen skulle gå framåt och världen bli bättre och bättre och de kunde kosta på sig lyxen att meditera och moralisera över en gången tid. Det kan inte nutidsmänniskan. I stället för att bli romantiskt stämd bland Forums ruiner fylls hon av vemod och förtvivlan.

Då jag stod på Capitolium och såg ut över staden nedanför mina fötter tänkte jag på det Rom där Caesar hade gått och Cicero talat, Plinius d. y. hade tråkat ut sina vänner under sina litterära frukostar och Horatius hade strövat omkring med Maecenas, det Rom där Claudius hade försökt spela krigare efter invasionen i Britannien, där Nero varken spelade eller sjöng och där Vespasianus hade satt en efterlängtd sund och sträng prägel på inrikespolitiken...

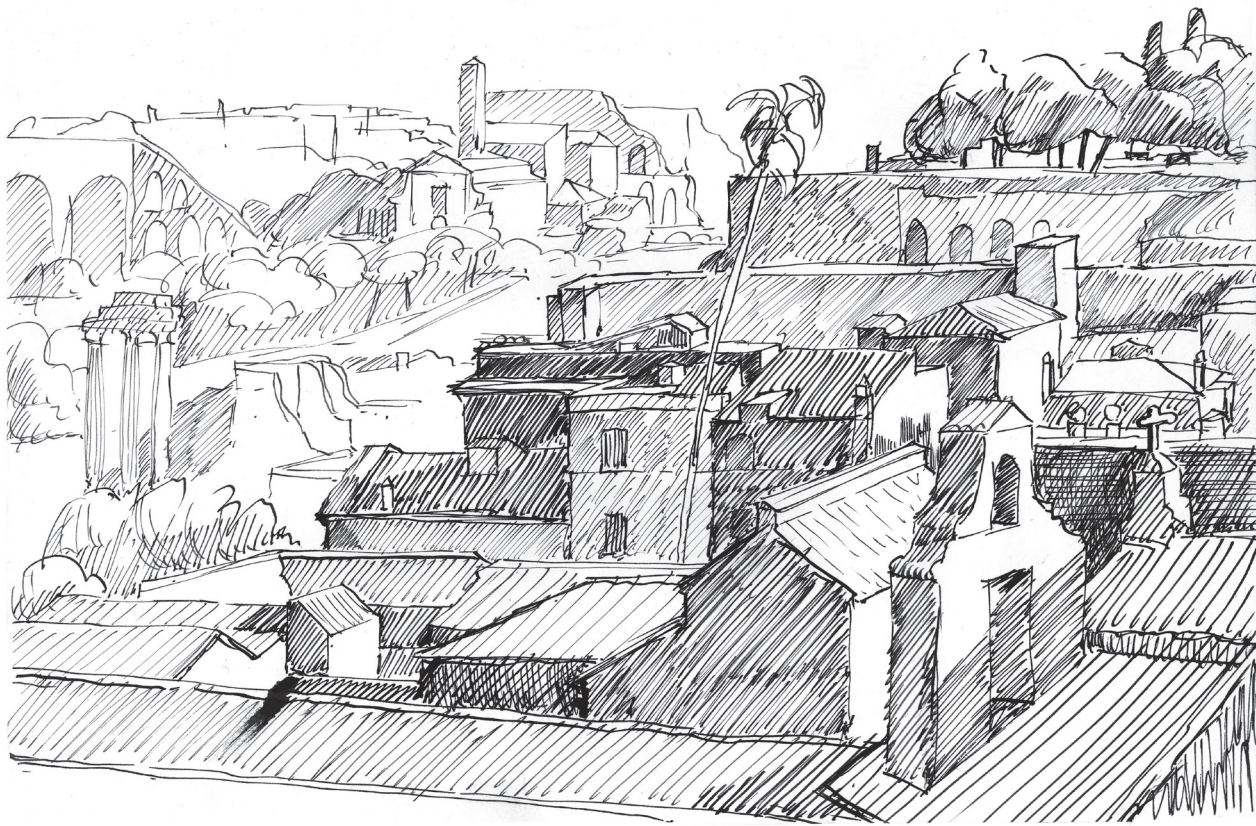
Resenär i Rom av H.V. Morton

Utsikt från Capitolium mot Tibern och Monte Aventino

Forum Romanum

Forum Romanum och Palatino

Den mest lockande utsiktsplatsen var den mot Palatinen, de överväxta ruinerna, lager på lager av lämningar, ständigt fascinerande. Detta vidsträckta område med palats, gårdar, gångar och bågar och så pinjerna och cypresserna. För mig blev det intensiva drömmar, hemlighetsfulla rum, mystiska sammanhang. På något sätt sammanfattade det allt vad jag mest kände för Rom.

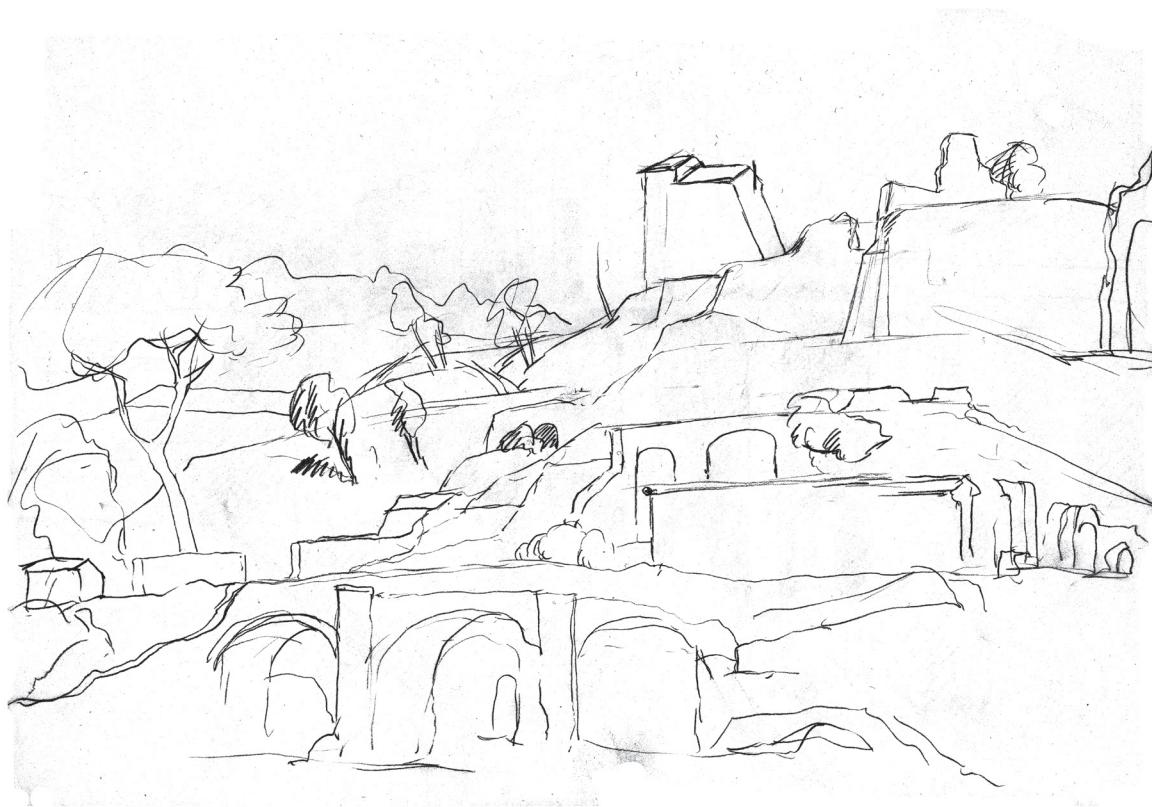
Davey Hammarsten

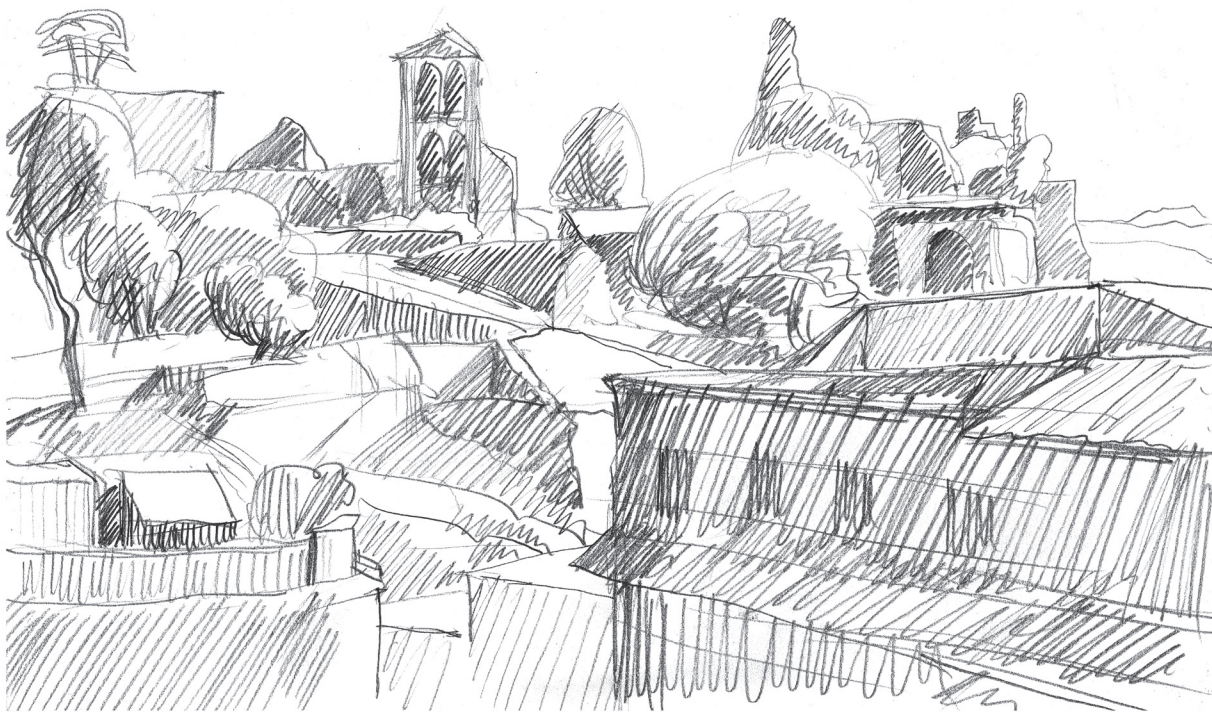
Palatinen från Capitolium

Palatinen

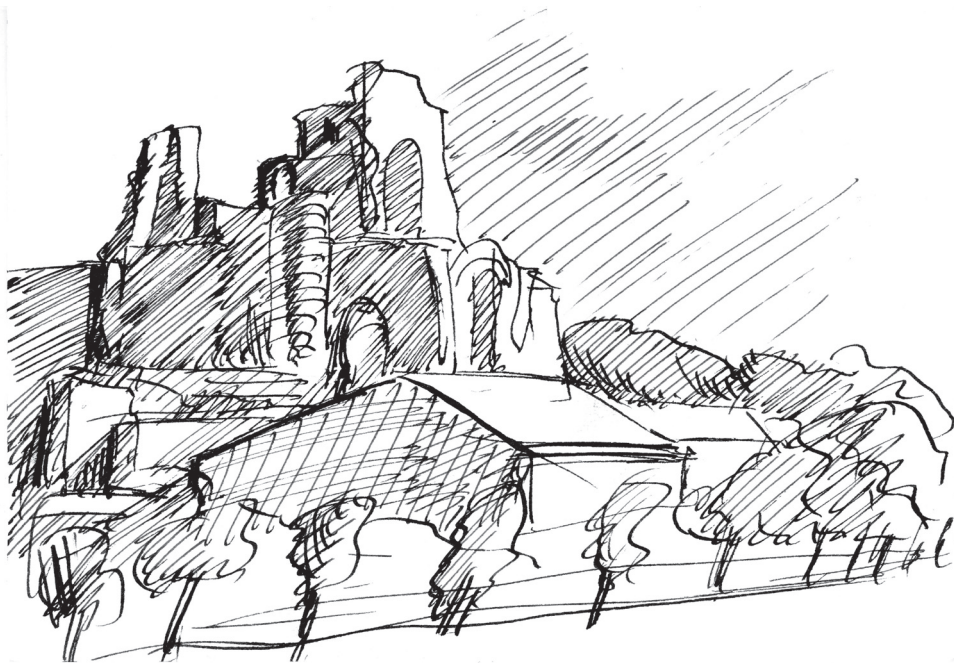
Palatinen

Palatinen från Capitolium

Palatinen fr västra Circus Massimo

Palatinen från Circus Massimo

Palatinen, Kejsaripalatset

Palatinen

Östra Palatinen från Circus Massimo

...Det är ingen tillfällighet, att just Tiberön har bevarat en doft av det gamla Rom, staden från tiden före den stora flodregleringen. Här befinner man sig närmast -det strömmande vattnet, och här är det enda stället där några åldriga hus ännu får sänka sina fundament nästan direkt i floden. Grevinnan Matildas sträva medeltidstorn vakar ännu över tillfarten vid brofästet, och på den soliga lilla piazzan framför San Bartolomeo all'Isola överröstar stadens ljud alltiämt av strömmens brus. Under tjugofyra århundraden har Tiberön tjänat läkaguden Aesculapius och aposteln Bartolomeus fick sin kyrka byggd på grundvalarna av hans forna tempel. De gamla traditionerna förvaltas fortfarande av det ruggiga israelitiska lasarettet invid kyrkan, men framför allt av Benefatebrödernas jättelika sjukhus, som fyller halva ön och tyvärr har förstört mycket av den genuina stämningen. Det var här den berömde broder Orsenigo, denne tandläkekonstens Herkules, verkade i slutet av förra århundradet. Utom fotografier med namnteckning från Leo XIII, Garibaldi , Adelina Patti och andra namnkunniga patienter kunde han som bevis för sina framgångar visa upp flera säckar fyllda med tänder, vilka han dragit ur trasiga munnar i Ghattot och Trastevere. Undra på att Pius IX mottog Orsenigo i speciell audiens för att beklaga, att han inte själv kunde anlita Benefatebröderna eftersom han redan hade tappat alla sina tänder...

Romerska Bilder av Torsten Steinby

Tiberön, södra delen

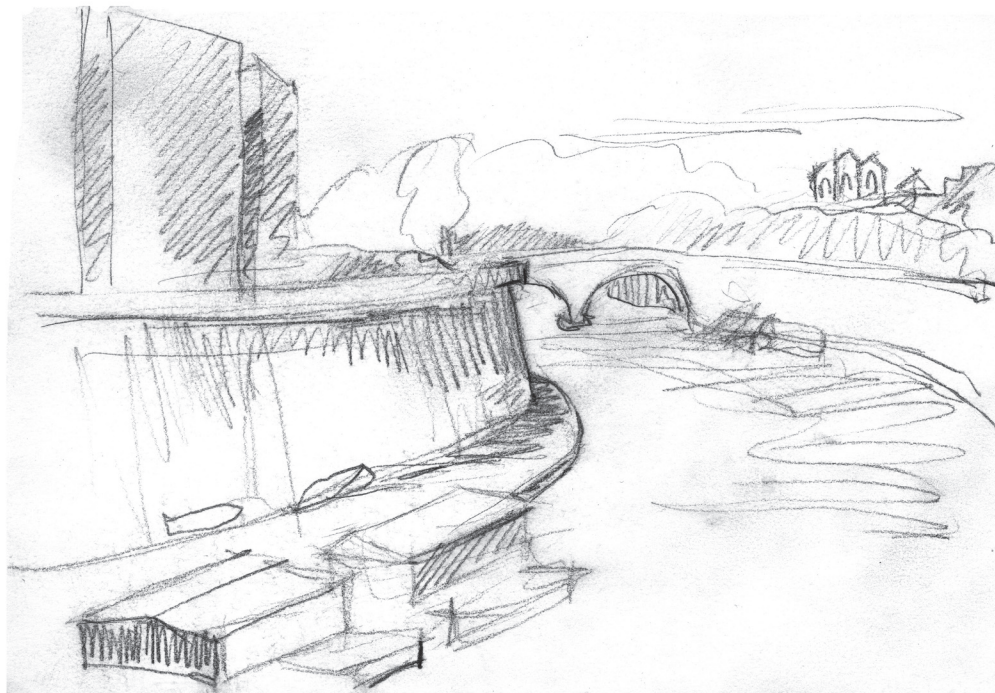
Hus på Tiberön

Tiberön till vänster och Ponte Fabricio

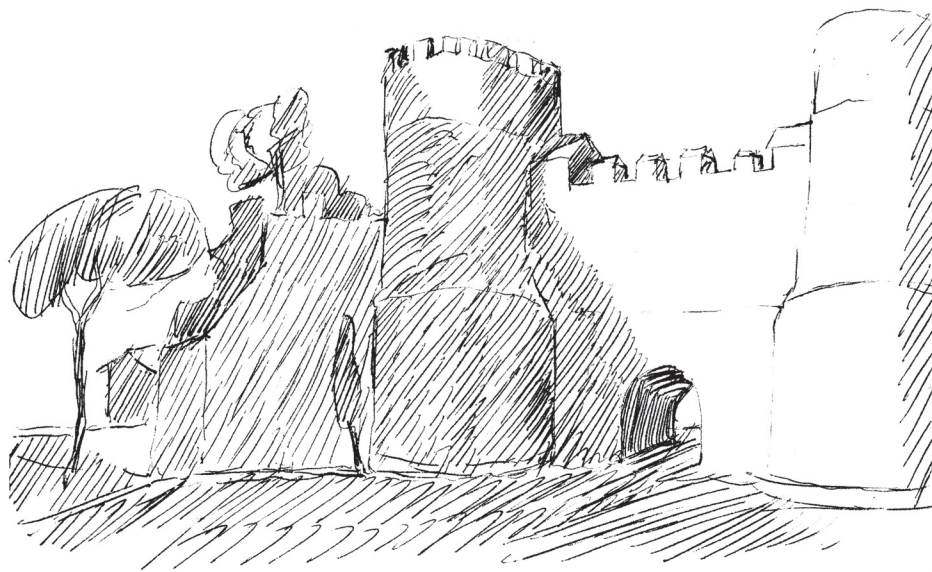
Från Ponte Carvour: San Rocco all'Augusteo, San Ambrose och San Girolamo dei Croati

Tibern

...Ett minnesmärke som imponerade starkt på mig, men som man hör föga talas om är Roms stadsmur. Den omsluter nästan helt och hållet staden och genombryts av omkring femton portar, som alltså används dagligen. Jag gick vid olika tillfällen runt hela muren. Den vackraste sträckningen ligger i söder mellan Porta San Giovanni och Porta San Paolo. Det är ett storartat vackert parti där man ser det mäktiga försvarsverket med dess stupgluggar sträcka sig långt bort med framskjutande torn och bastioner. När muren byggdes på 270-talet var den förmodligen det ståtligaste befästningsverket i sitt slag i hela romerska riket. Kejsar Aurelianus lät uppföra den då det första mullrande dånet av de annalkande barbarhorderna nådde Rom, och den är alla stadsmurars fader, I Europa blev man snart tvungen att kopiera den, och några århundraden senare uppfördes en liknande mur i Konstantinopel. Trots att Aurelianus stadsmur har byggts om eller fått förfalla och på sina ställen ligger i ruiner, tyckte jag att den med sina massiva portar var ett av Roms äldste monument...

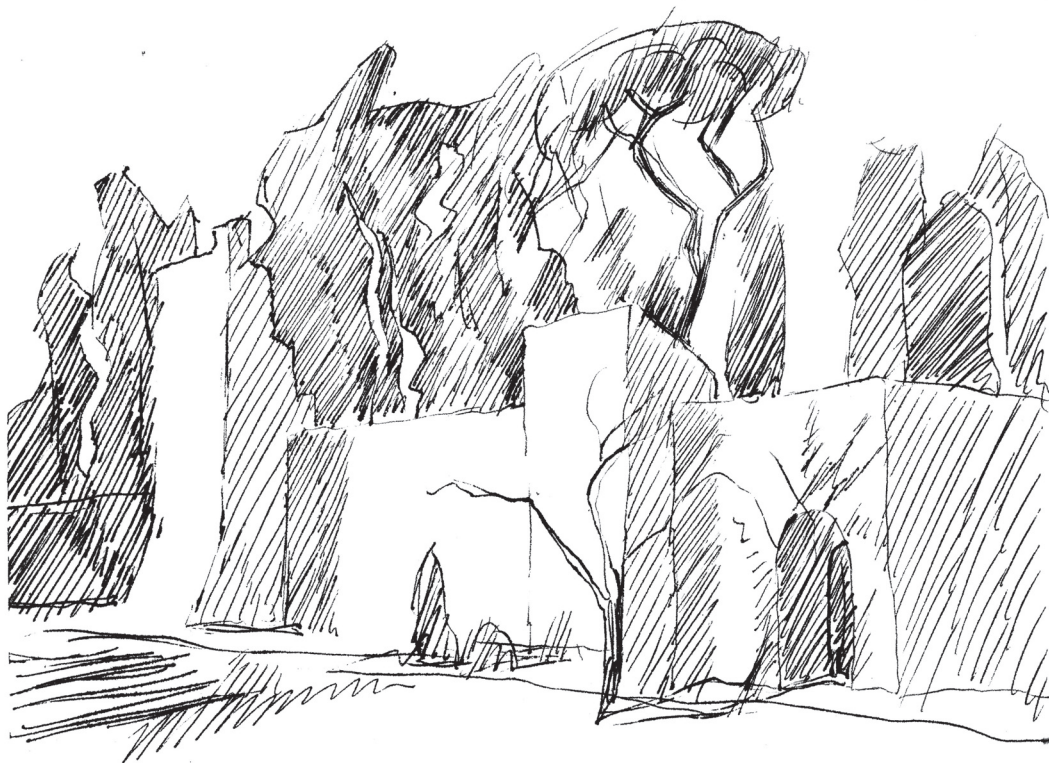
Resenär i Rom av H.V. Morton

Porta San Paulo

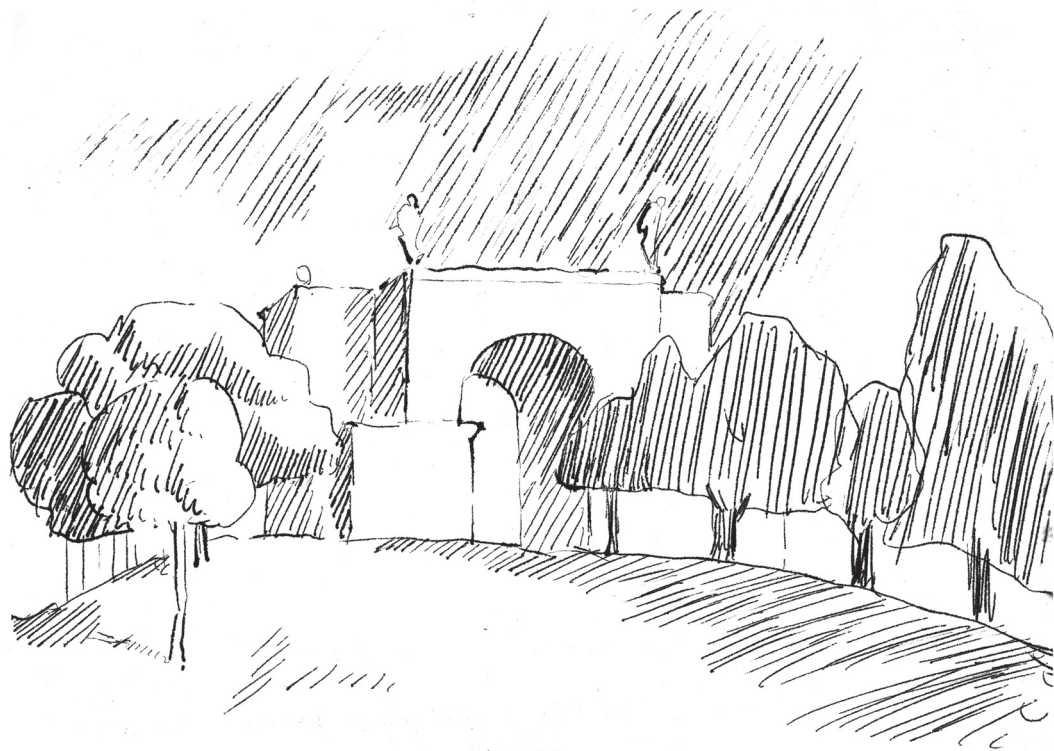
Muren vid Porta San Paulo

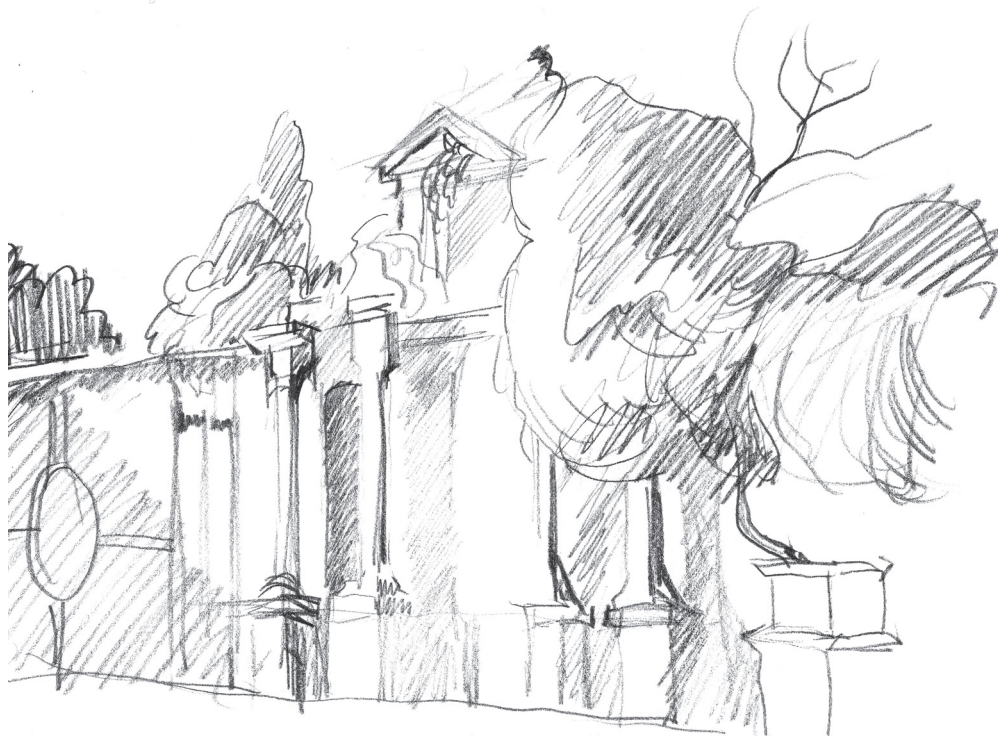
Stadsmuren

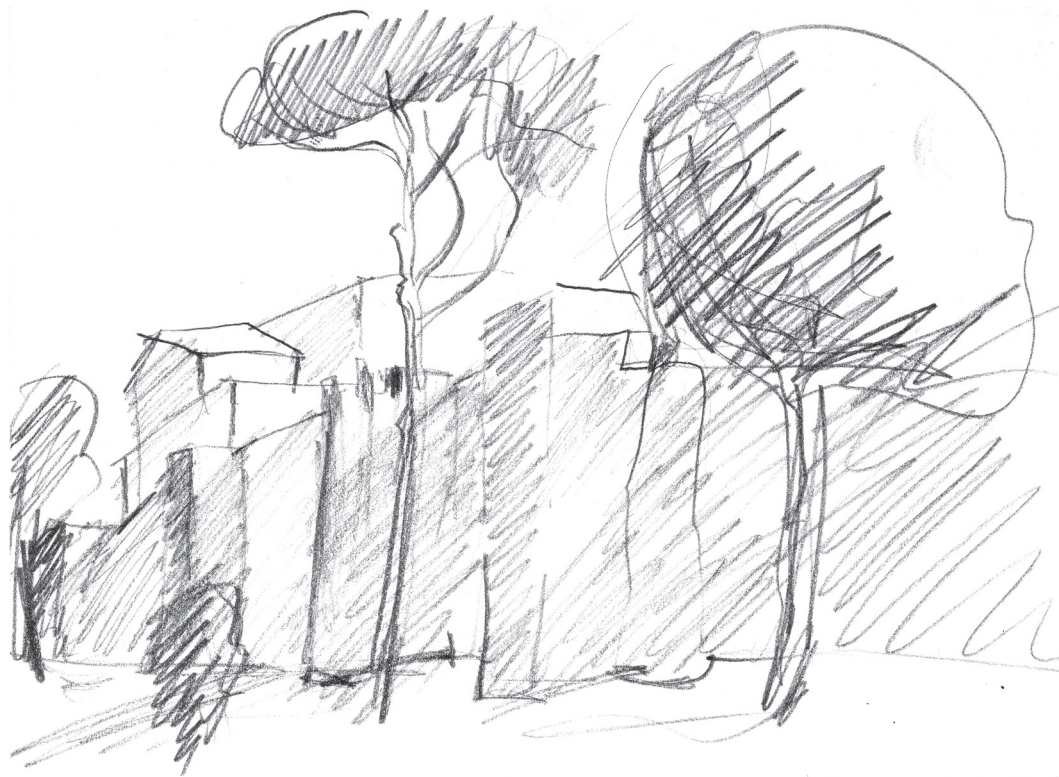
Stadsmuren

Stadsmuren

Stadsmuren

Stadsmuren

...Romaren ägnar sina barer ett stort sakkunnigt intresse. Uppstår en ny bar, vilket det förstås gör varje dag eftersom en stor del av Roms bofasta befolkning ägnar sig åt denna lönsamma hantering, så samlas konnässörerna omedelbart som gamar kring åteln. Just nu är den nya baren vid Piazza di Sant'Eustachio i ropet. Folk lär faktiskt åka genom halva Rom för att få sin espresso vid dess mondäna disk.

Från de centrala kvarteren med deras folkliv av tämligen ordinärt europeiskt snitt är vägen inte lång till mera genuina upplevelser.

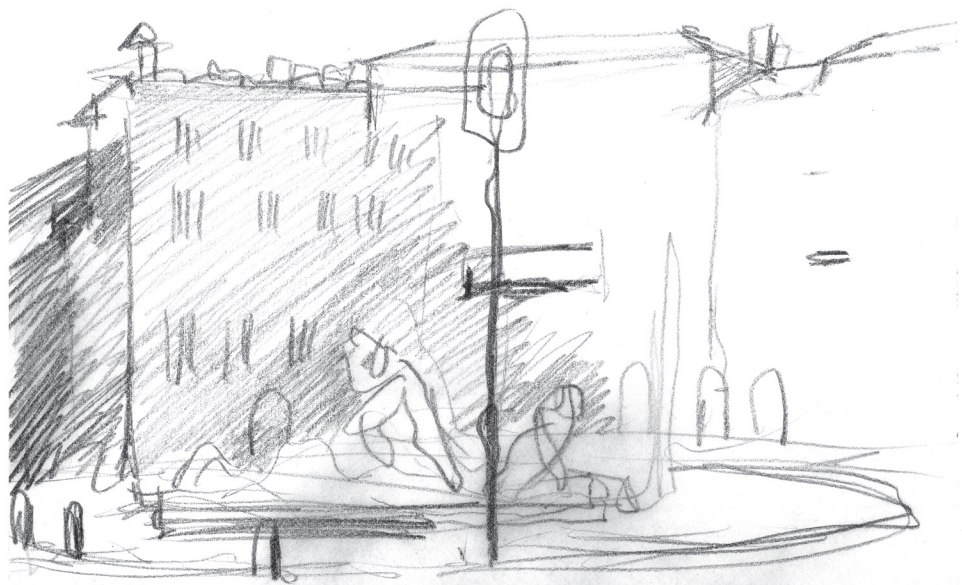
Piazza Navona till exempel en varm vårväll, då luften är genomskinlig av det berömda romerska ljuset och tornsvalorna i svärmar pilar över hustaken med sina små lyckliga skrin. Då samlas det romerska småfolket här. Hundratals ungar vimlar på den väldiga piazzan, och piprökande gubbar står med händerna på ryggen i trygga grupper och diskuterar dagens händelser. De slätkammade kvinnorna i sina enkla svarta bomullssklänningar sitter på travertinbänkarna med sin stickning eller bara med händerna i knät och följer med barnens glada lekar.

De representerar det andra stora stadiet i den romerska kvinnligheten. Koketteriets tid är förbi, och den betydelsefulla materfamilias-perioden har börjat, älskarinnan har blivit mor. Med den roll kvinnligheten spelar här, betyder det att hon intar den centrala platsen i familjen, hon utgör den fasta punkten och den sammanhållande kraften. I den släktkära södern betyder denna uppgift mycket, ja praktiskt taget allt. Det är den som skänker henne en avundsvärd säkerhet i tillvaron och en oefterliknelig lugn värdighet...

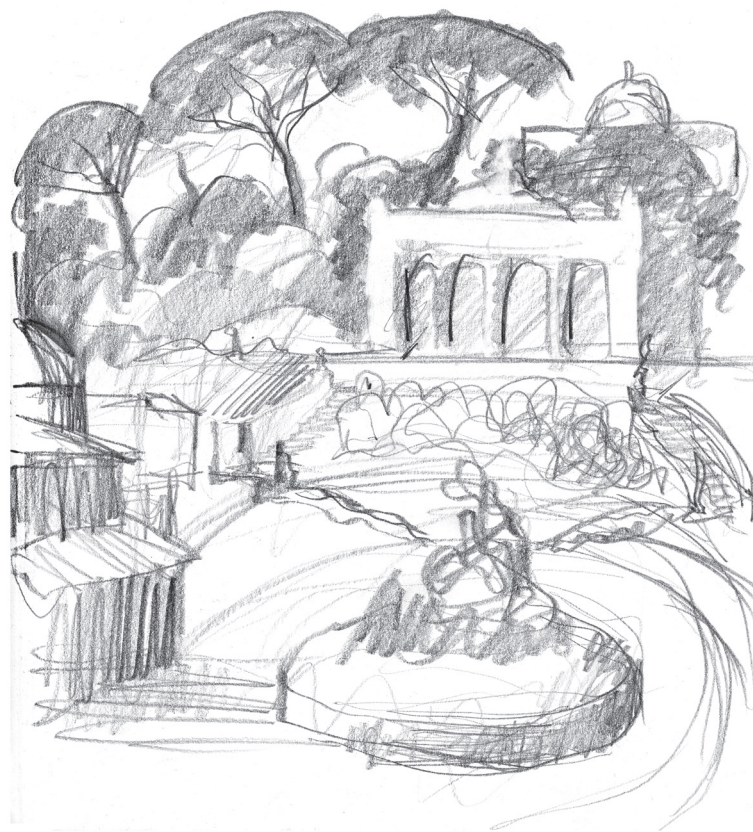
Romerska Bilder av Torsten Steinby

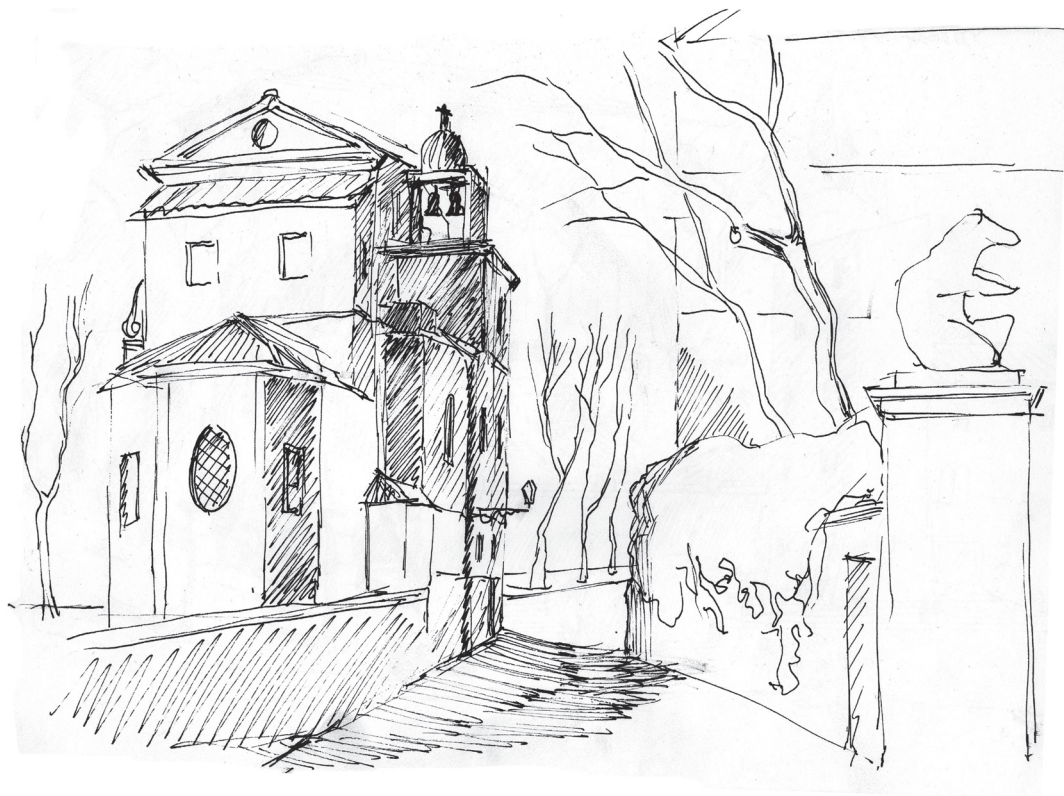
Piazza Navona

Piazza

Piazza Popolo

Via Monte Savello

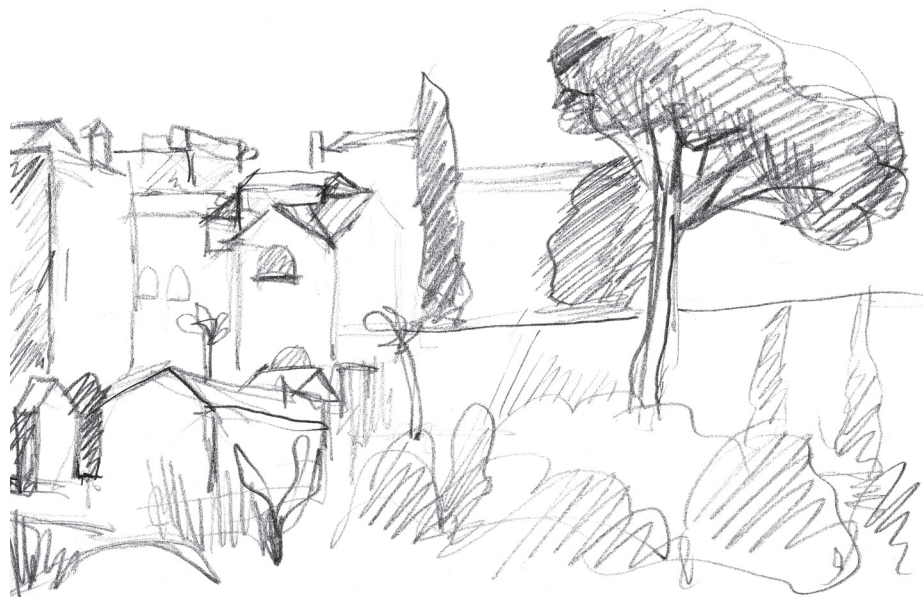

...I Trastevere talar man en annan dialekt än i det övriga Rom, här sjunger man gladare, visslar gällare och uträttar sina behov mera ogenerat än annorstädes. Här kastar man också, utan föregående varningsrop, sin avgnagda kälstock ut genom fönstret, därmed åt detta bevarande en urgammal funktion som civilisationen håller på att beröva det. I de förvirrade och ruckliga kvarteren mellan Santa Maria och Ponte Sisto möter man den brokigaste blandning av småhantverkare, dagdrivare och tjuvgömmare. Det är även den enda del av Rom där främlingen som ger sig längst in i de slingrande gränderna, kan få höra glåpord från de halv-vuxna pojkarna, vilka leker rövare på gatorna. Det är dock ingenting att fästa sig vid, eftersom det bara skall betraktas som ett uttryck för Trasteveres egenheter. I grund och botten är den mesta befolkningen här lika vänlig och tillmötesgående som annorstädes i Rom...

Romerska Bilder av Torsten Steinby

Trastevere med Gianicolo i bakgrunden

Trastevere

Trastevere

Trastevere

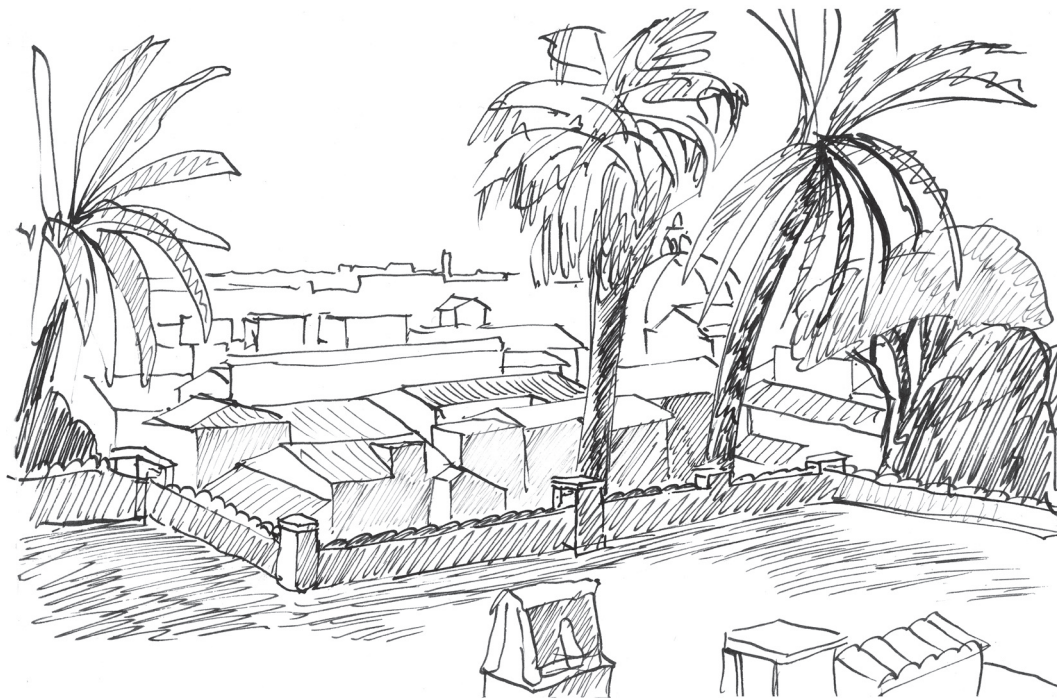
Trastevere

Utsikt från Gianicolo

Utsikt från Monte Avertino mot Vittorio Emanuele II

Utsikt från Monte Pinchio

Utsikt från Capitolium mot Teatro Marcello

...Via Appia har varken banaliserats eller fördärvats av gatulärm. Det vore visserligen en överdrift att säga att man inte skulle bli förvånad om man där plötsligt fick se marscherande romerska legioner lastade med byte från Asien, men mycket av den gamla stämningen finns kvar. Här utbreder sig den romerska campagnan, som under romarrikets tid var ofruktbart land men sedan försumpades och blev illa beryktad för sina malariaträsk. Här ser man ensliga gravar och marmorfragment, och här skymtar i fjärran Roms kupoler....

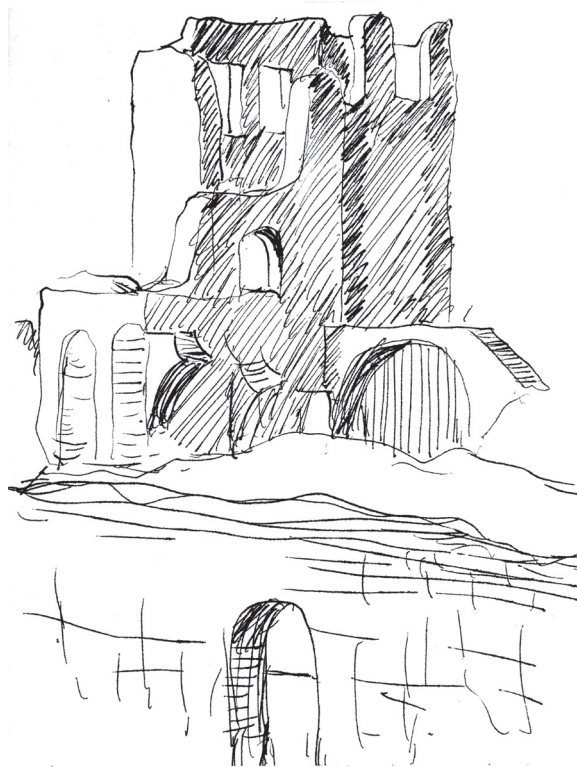
Resenär i Rom av H.V. Morton

Via Appia

Via Appia

Via Appia

Via Appia

Via Appia

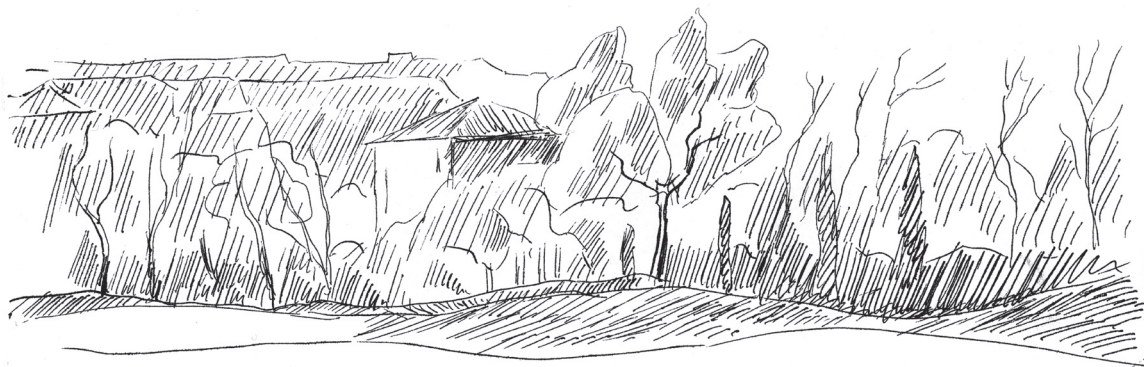
Via Appia

Via Appia

Via Appia

Via Appia

Via Appia

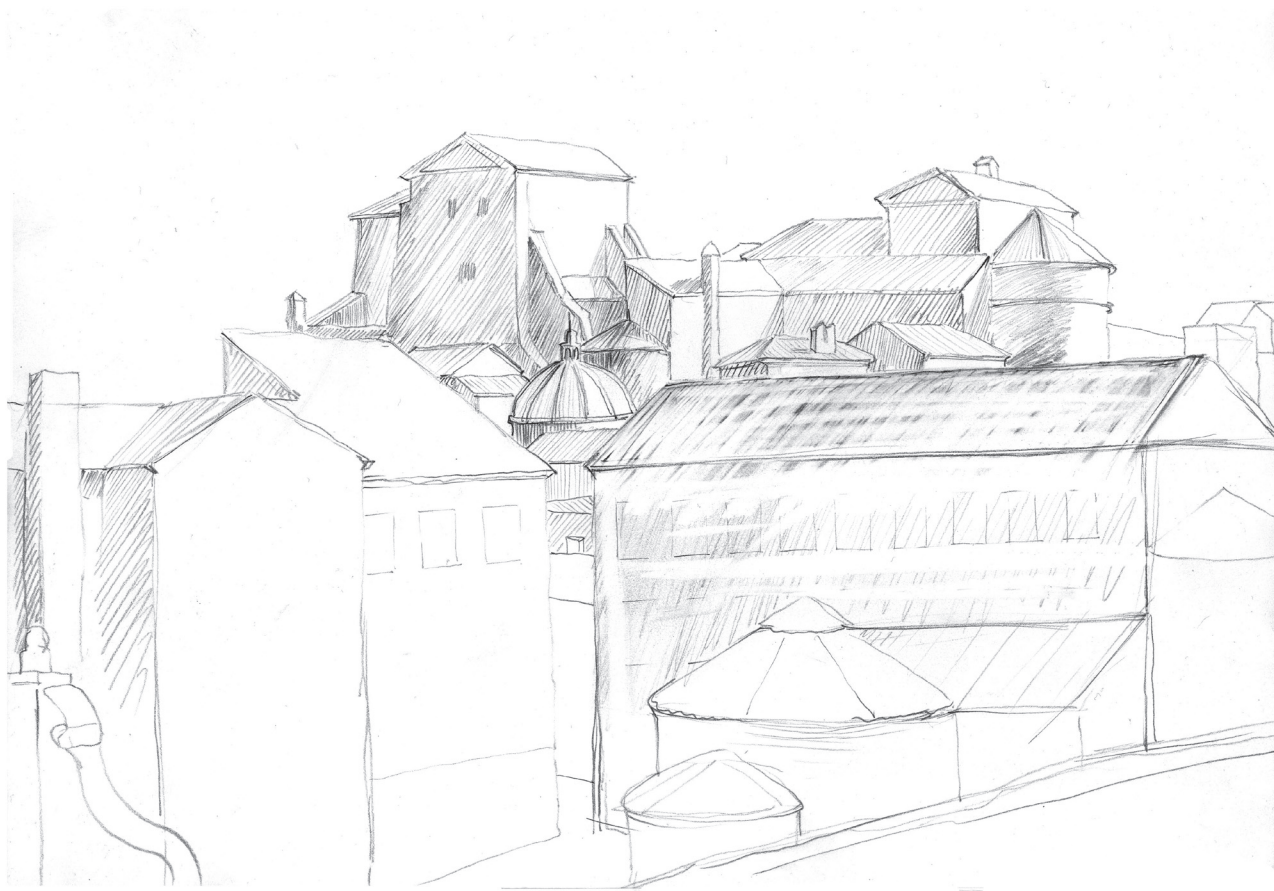

Teatro Marcello

S. Nicola in Carcere, Via del Teatro di Marcello

Santa Maria in Campitelli från Teatro Marcello

Santa Maria in Campitelli från Teatro Marcello

San Carlo al Corso

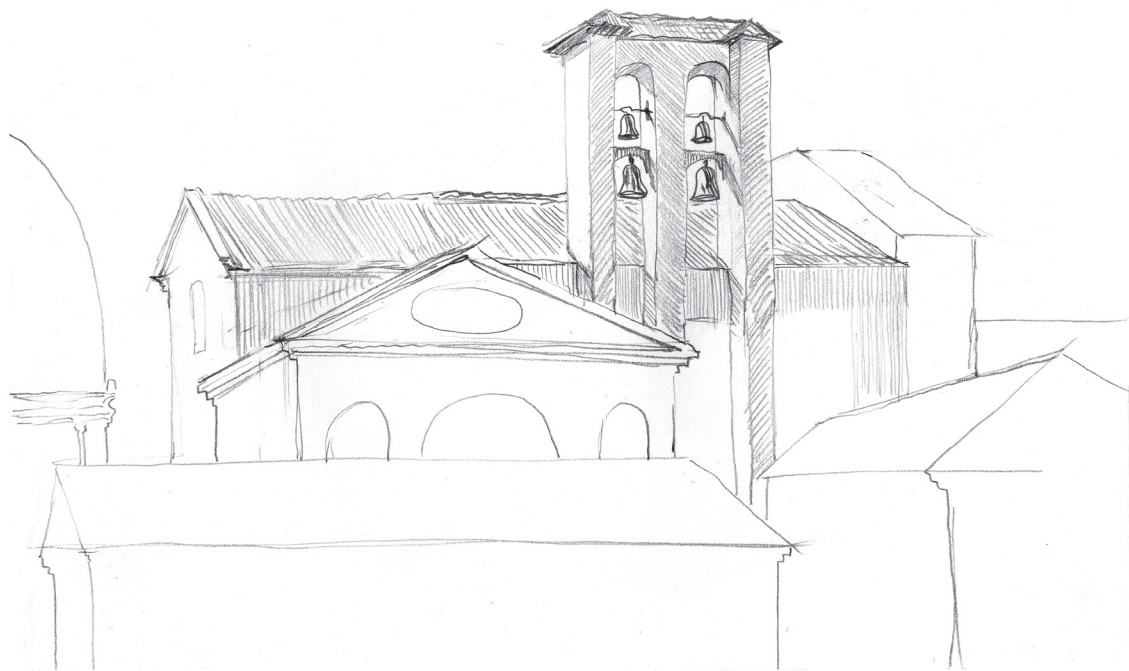
Pieta

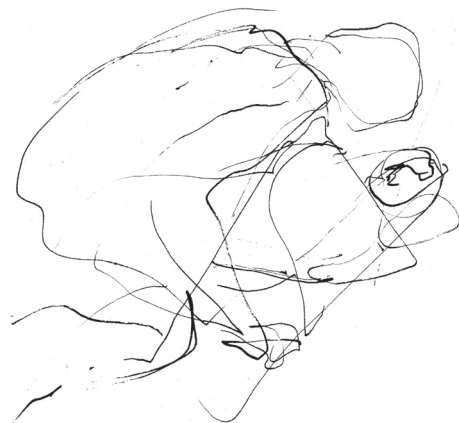
Pieta

San Rocco vid Augustus Mausoleum

Santa Maria in Campitelli

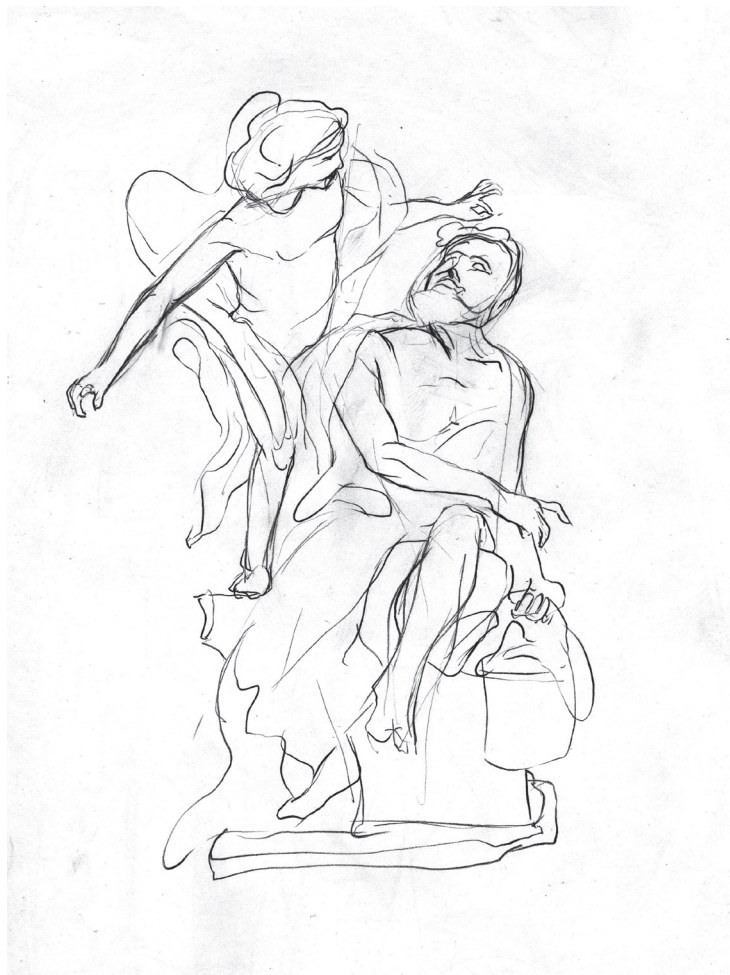

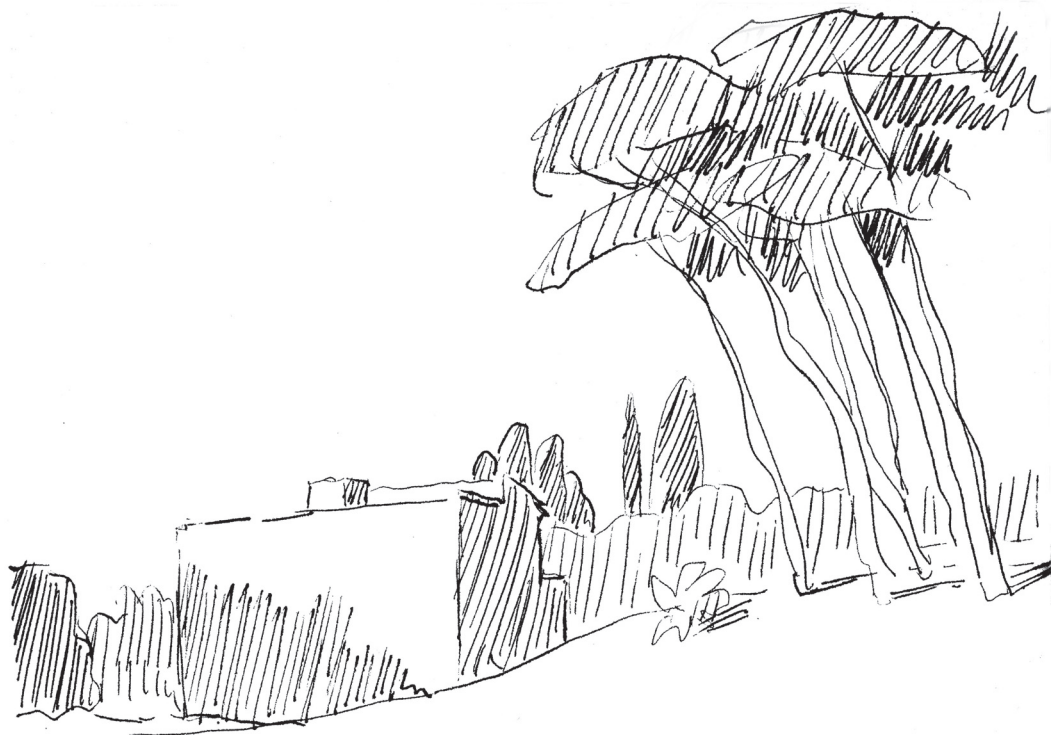
Basilica Santi Giovanni e Paolo

TRÄDGÅRDAR & PARKER

Villa Borghese

Villa Borghese

Villa Borghese

Villa Borghese

Villa Borghese Nord

Villa Borghese

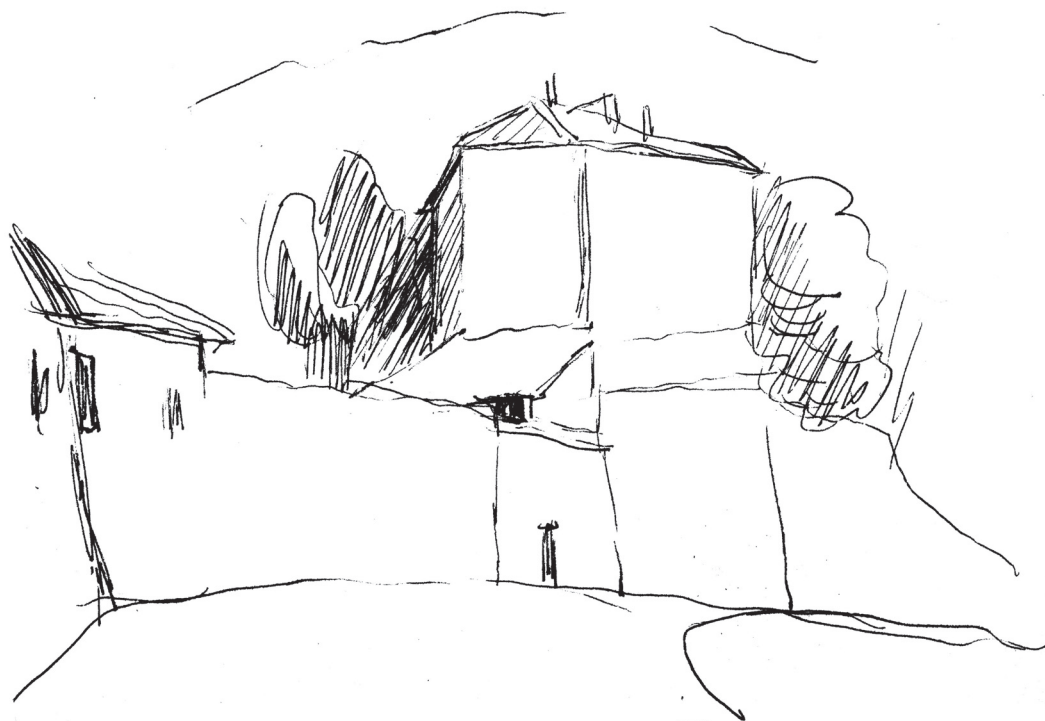
Chiesa di San Bonaventura al Palatino

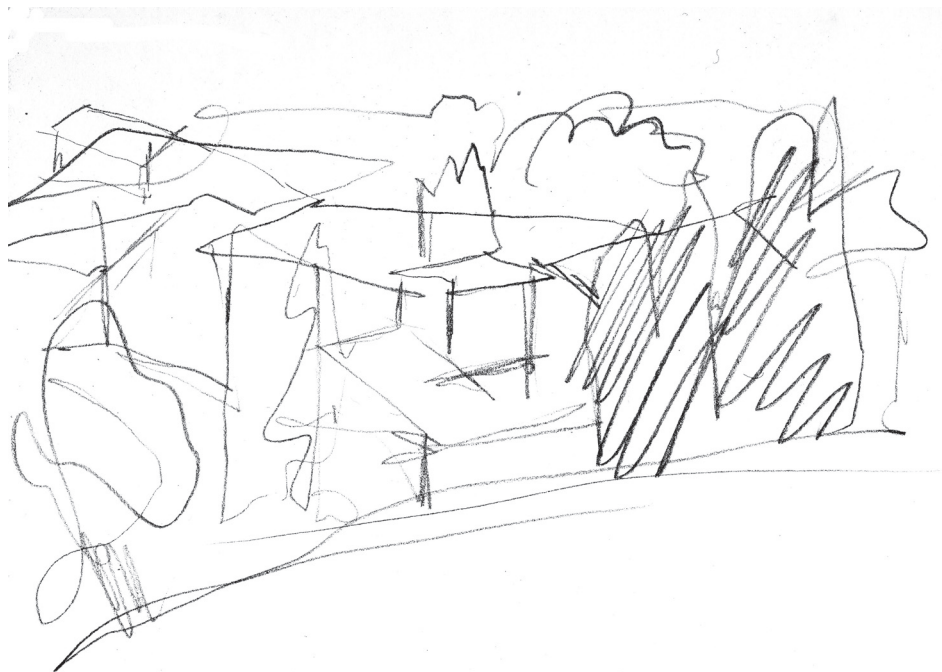
Monte Avertino

Monte Avertino

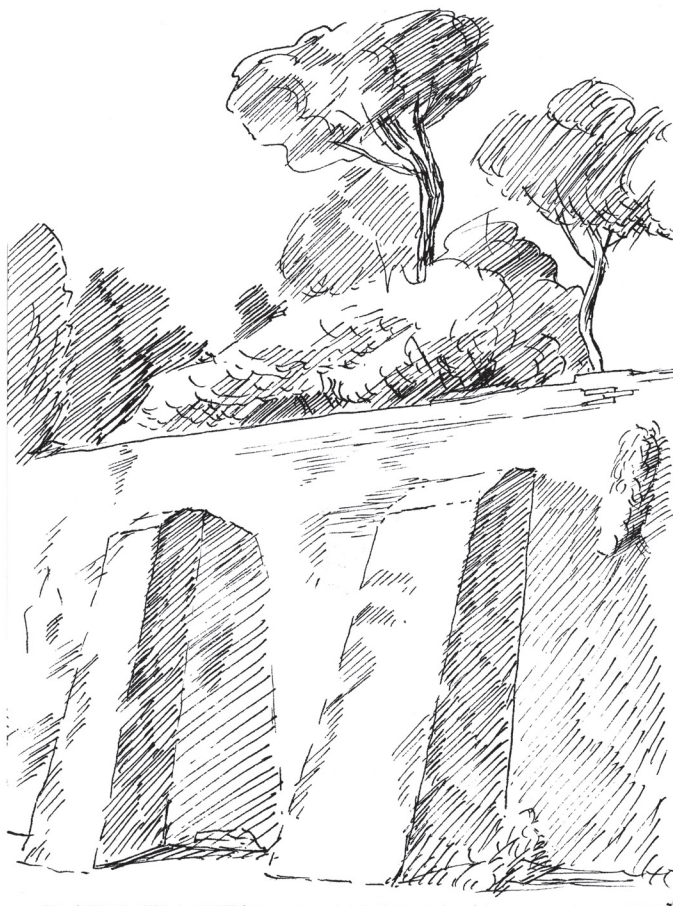

Monte Avertino

Monte Pincio

Monte Pincio

Monte Pincio

Monte Pincio

Corso

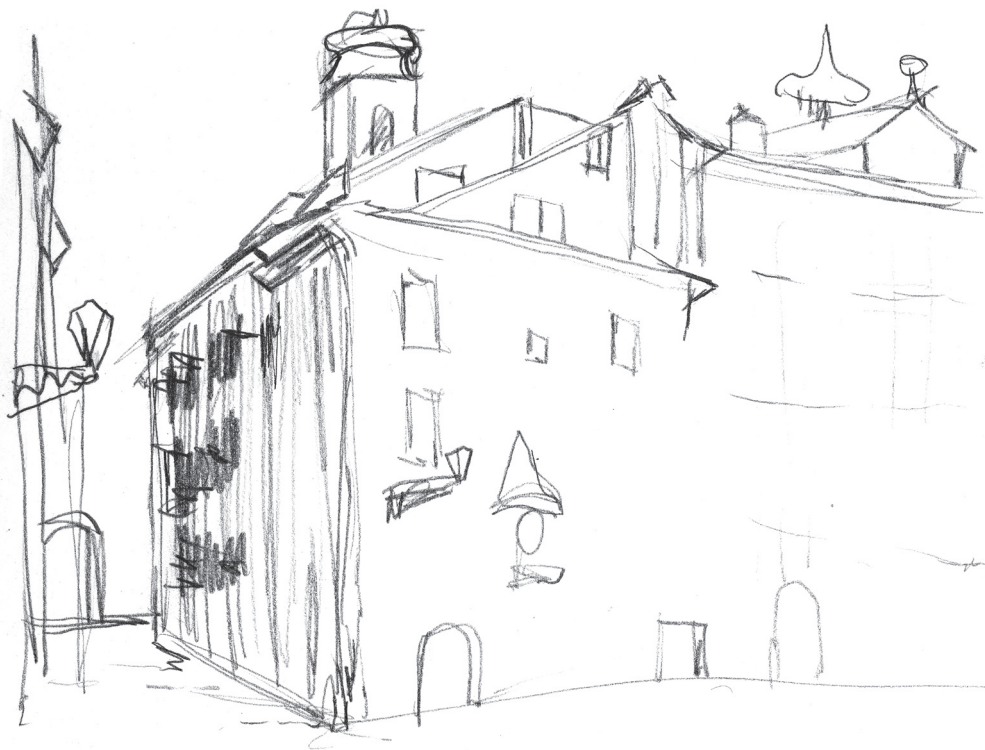

Collegio Sant'Anselmo

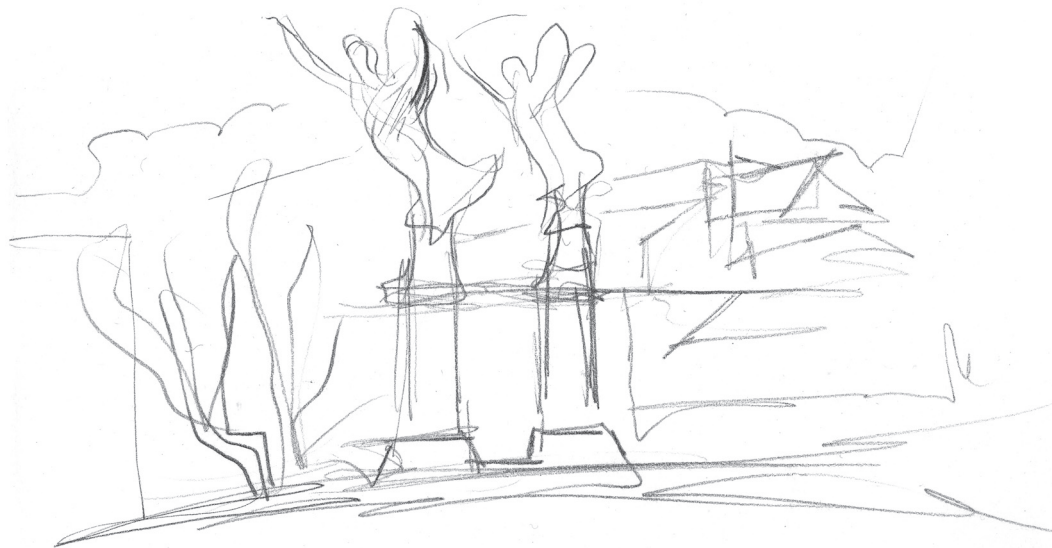

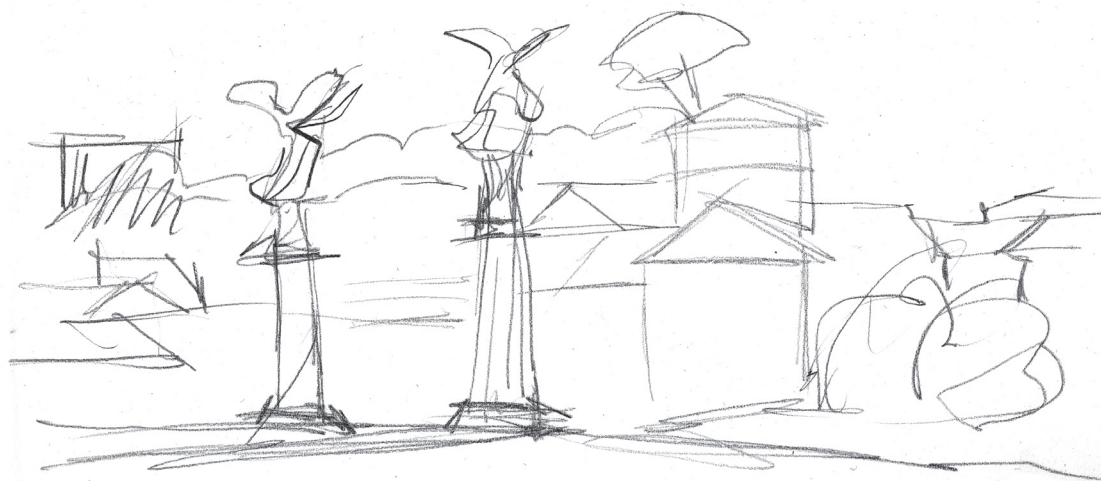

Broänglar Ponte Vittorio Emanuele II

Broänglar Ponte Vittorio Emanuele II

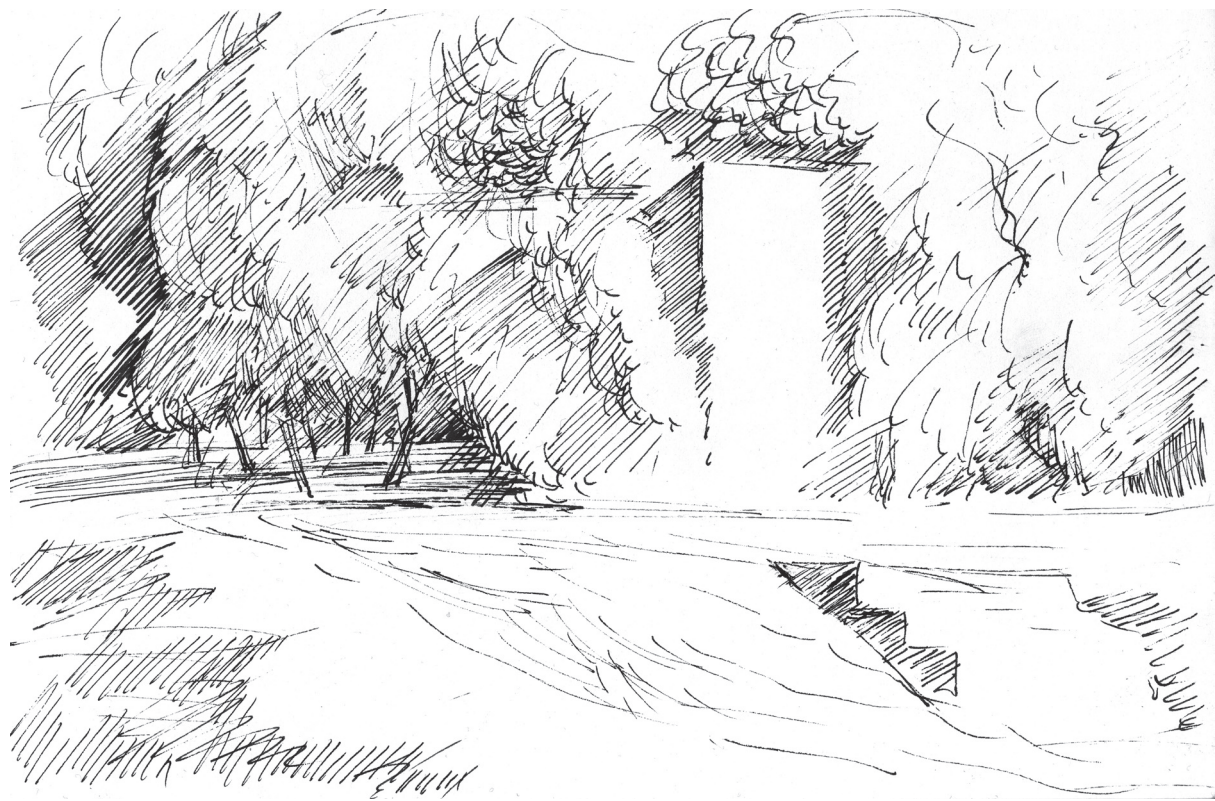
ITALIENSKA DRÖMMAR

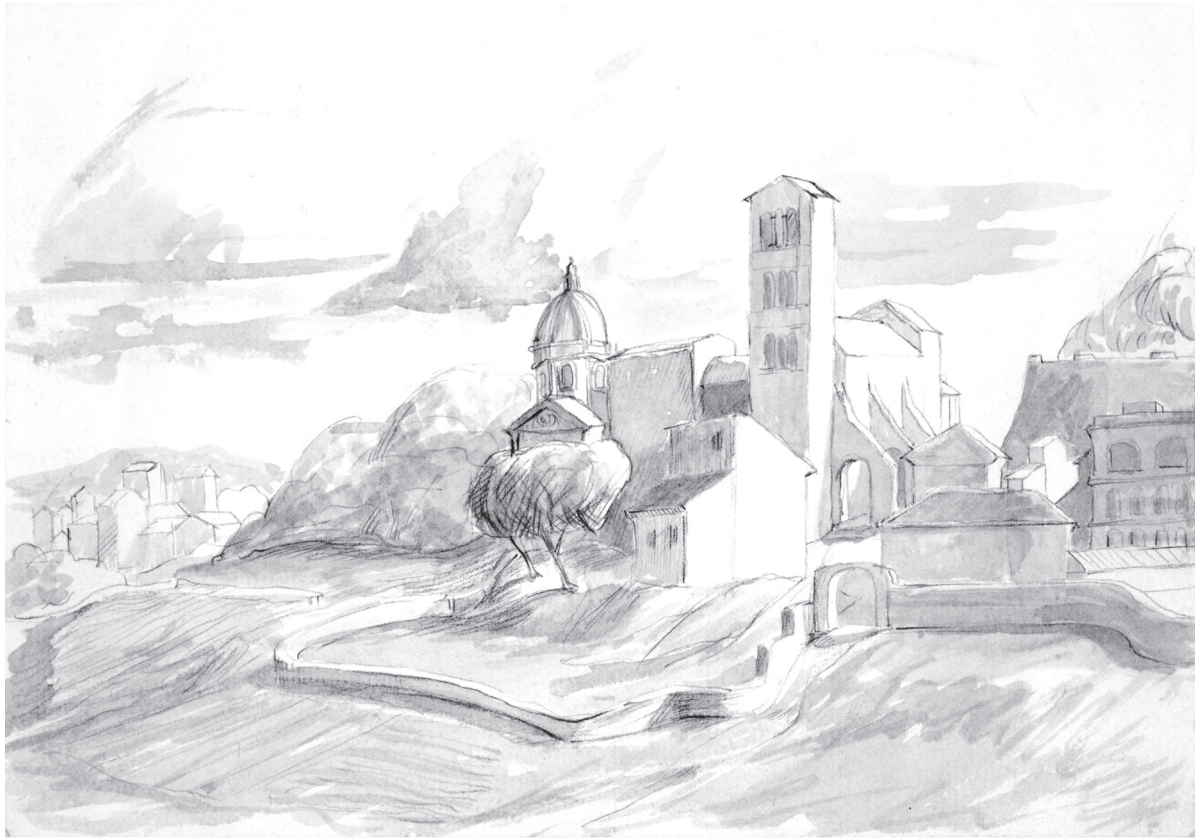

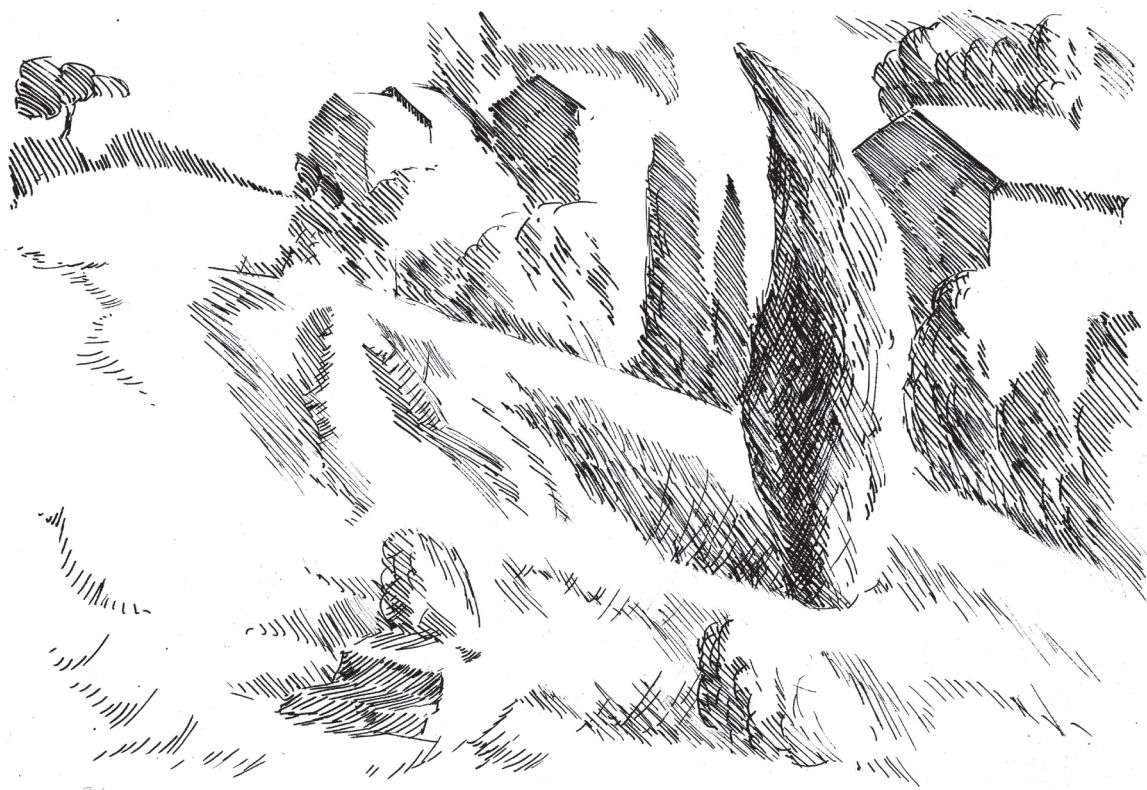

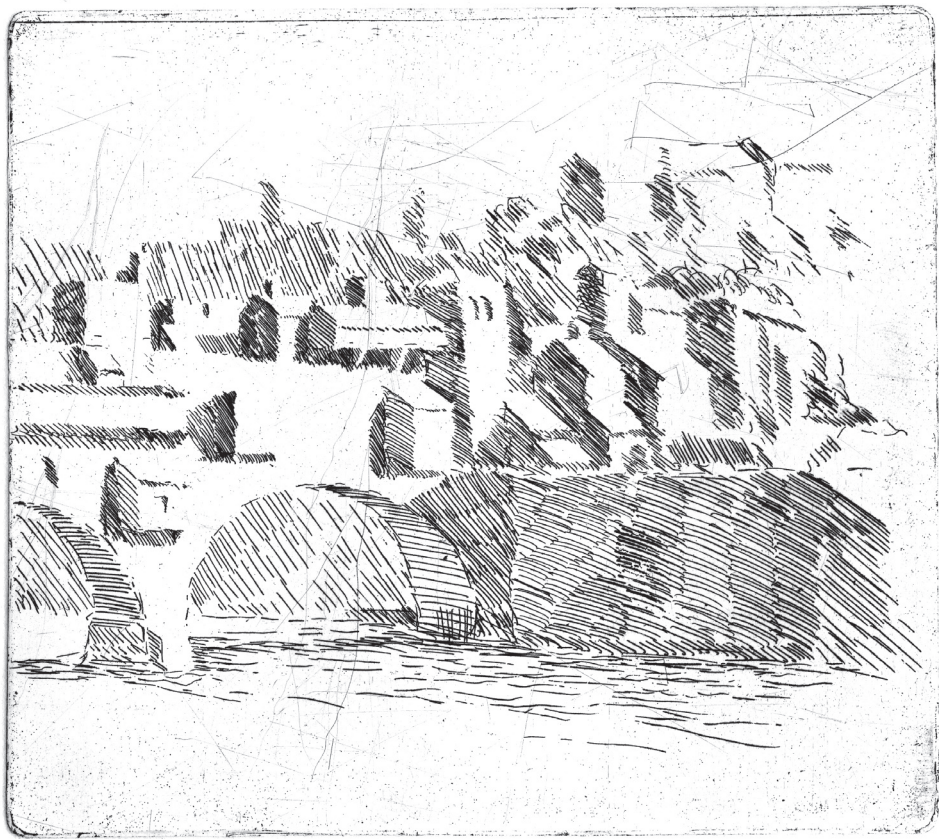

Teckningar från Rom 1984/85
av
Davey Hammarsten